

Vlaanderen
is landbouw & visserij

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

Stand van zaken 2017

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

2018

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

DE BIOLOGISCHE
LANDBOUW IN
VLAANDEREN

Stand van zaken 2017

Auteurs: Ilse Timmermans, Luc Van Bellegem

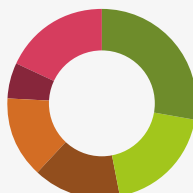
BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

LANDBOUWBEDRIJF

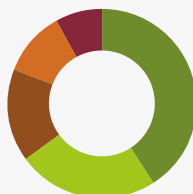
468
landbouwbedrijven

+ 9% in 2017

7.367 ha
areaal

+ 6% in 2017

Typologische indeling biologische landbouwbedrijven

- gespecialiseerde tuinbouw: groenten in openlucht **28%**
- gespecialiseerde dierlijke productie **19%**
- gespecialiseerde fruitteeltbedrijven **15%**
- gespecialiseerde akkerbouw **14%**
- overige gespecialiseerde bedrijven **6%**
- bedrijven met combinaties van activiteiten **18%**

Samenstelling bioareaal

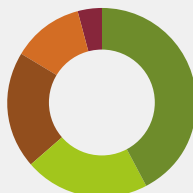
- weiden en bossen **41%**
- bodembedekker/groenbemester **24%**
- akkerbouw **16%**
- aardappel, groenten en kruiden **11%**
- fruitteelt **8%**

CONSUMPTIE

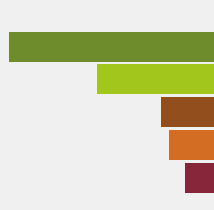
€ 193 mln.
bestedingen aan biologische
verse voeding en dranken

+ 11% in 2017

2,4%
Vlaams marktaandeel bio
verse voeding en dranken

+0,24% marktaandeel in 2017

Biobestedingen aan verse voeding en dranken

- aardappelen, groenten en fruit **42%**
- vlees, vis en ei **21%**
- zuivel **20%**
- graanproducten **12%**
- wijn en bier **4%**

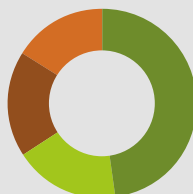
Marktaandeelen biologische verse voeding en dranken

- vleesvervangers **26%**
- eieren **15%**
- groenten **7%**
- aardappelen **6%**
- fruit **4%**

OVERHEID

€ 4,1 mln.
overheidsuitgaven
(Vlaams + Europees)

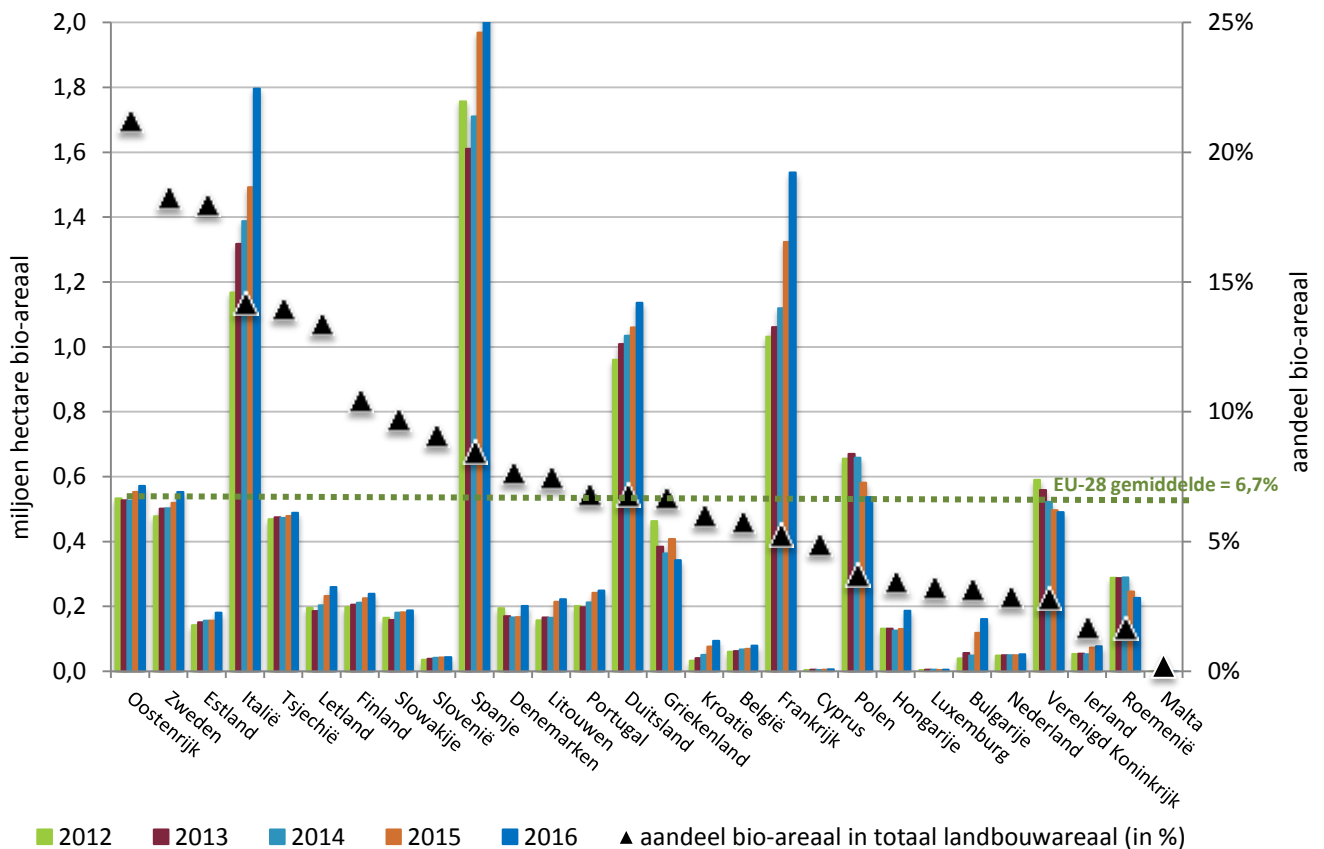
Thematische verdeling overheidsuitgaven

- biologische productie **48%**
- keten- en marktontwikkeling **18%**
- onderzoek en kennisuitwisseling **18%**
- communicatie, promotie en draagvlakverbreding **16%**

6,7% van het totale landbouwareaal in de EU-28 heeft de status biologisch of in omschakeling. De lidstaten met het grootste aandeel biologische landbouw in relatie tot hun totale landbouwareaal zijn Oostenrijk (21%), Zweden en Estland (beide 18%). De kleinste aandelen biologische landbouw vinden we in Malta (0,2%), en in Ierland en Roemenië (beide minder dan 2%). In 2016 bedroeg het bioareaal in België net geen 6% van het beschikbare landbouwareaal. Dat is iets minder dan het Europese gemiddelde. Het Vlaamse bioareaal kwam eind 2016 uit op een aandeel van 1,1% van het totale Vlaamse landbouwareaal.

Meer dan 2,8 miljoen hectare of bijna een vierde van het Europees bioareaal had in 2016 de status van omschakeling. In heel wat EU-28-landen blijft het aandeel omschakeling hoog. Zo beslaat dit in de helft van de lidstaten 25% of meer van het bioareaal, wat aangeeft dat er nog een aanzienlijk groeipotentieel zit in de biologische productie. De hoogste aandelen in omschakeling treffen we vooral aan in lidstaten die pas later zijn toegetreden tot de EU. Bulgarije (77%), Kroatië (69%) en Hongarije (51%) zijn de absolute uitschieters. In 2016 bedroeg het areaal in omschakeling in België bijna 29% van het totale bioareaal. Het omschakelingsareaal in Vlaanderen besloeg 34% van het totale bioareaal, wat eveneens een verdere groei van de biologische landbouw belooft.

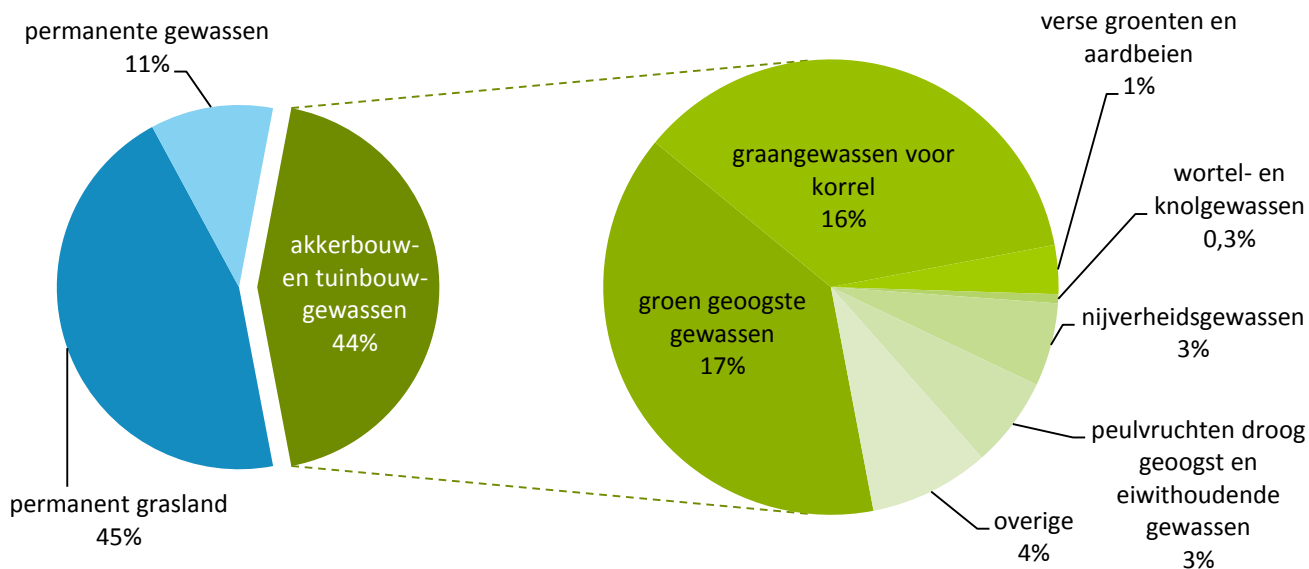
Figuur 2: biologisch areaal (bio + omschakeling) en aandeel hiervan in het totale landbouwareaal, per EU-lidstaat, 2012-2016

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

In 2016 bestond bijna 5,4 miljoen hectare van het Europese biologisch areaal uit permanent grasland. Twee miljoen hectare bioareaal bestaat uit gewassen die groen geoogst worden (voor veevoeder of hernieuwbare energie). De teelt van graangewassen voor de korrel neemt 1,9 miljoen hectare in, terwijl permanente gewassen (voornamelijk fruit- en olijfbomen en wijnstokken) 1,3 miljoen hectare van het biologisch areaal uitmaken.

Figuur 3: samenstelling bioareaal (bio + omschakeling) in de EU-28, 2016

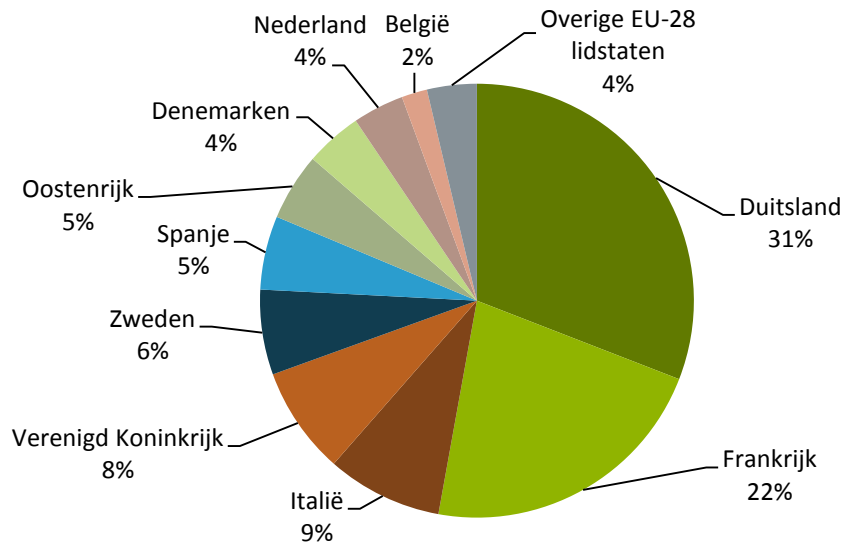
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat

Tussen de lidstaten zijn er echter grote verschillen waar te nemen in samenstelling van de bioarealen. De hoogste percentages aan permanent grasland vinden we bijvoorbeeld in Ierland (92%) en in Tsjechië en Slovenië (beide meer dan 80%), terwijl in Finland slechts 1% van het bioareaal uit permanent grasland bestaat. Bijna drie vierde van het bioareaal aan permanente gewassen bevindt zich in Italië en Spanje, in de Scandinavische landen en in Ierland worden dergelijke gewassen echter nauwelijks geteeld.

De Europese biologische veestapel vertoont eveneens een toename: in 2016 steeg het aantal biorunderen met bijna 8%, het aantal biovarkens groeide met meer dan 5%, het aantal bioschape bleef nagenoeg stabiel. In Vlaanderen nam het aantal biologisch gehouden runderen in 2016 toe met 23%, het aantal biovarkens steeg met ruim 32%.

Figuur 5: aandeel van lidstaten in de totale EU-28-omzet uit detailhandel in biologische producten, 2016

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FiBL

De sterkst groeiende EU-consumentenmarkten voor biologische producten zijn Ierland en Frankrijk (beide +22%) en Denemarken (+20%). België kende in 2016 een omzetstijging van bijna 12% t.o.v. het voorgaande jaar en bevindt zich hiermee op het Europese groeigemiddelde. In Vlaanderen groeiden de bestedingen met 8%. In het Verenigd Koninkrijk daarentegen daalde de omzet uit de detailverkoop van biologische producten met 5,5%.

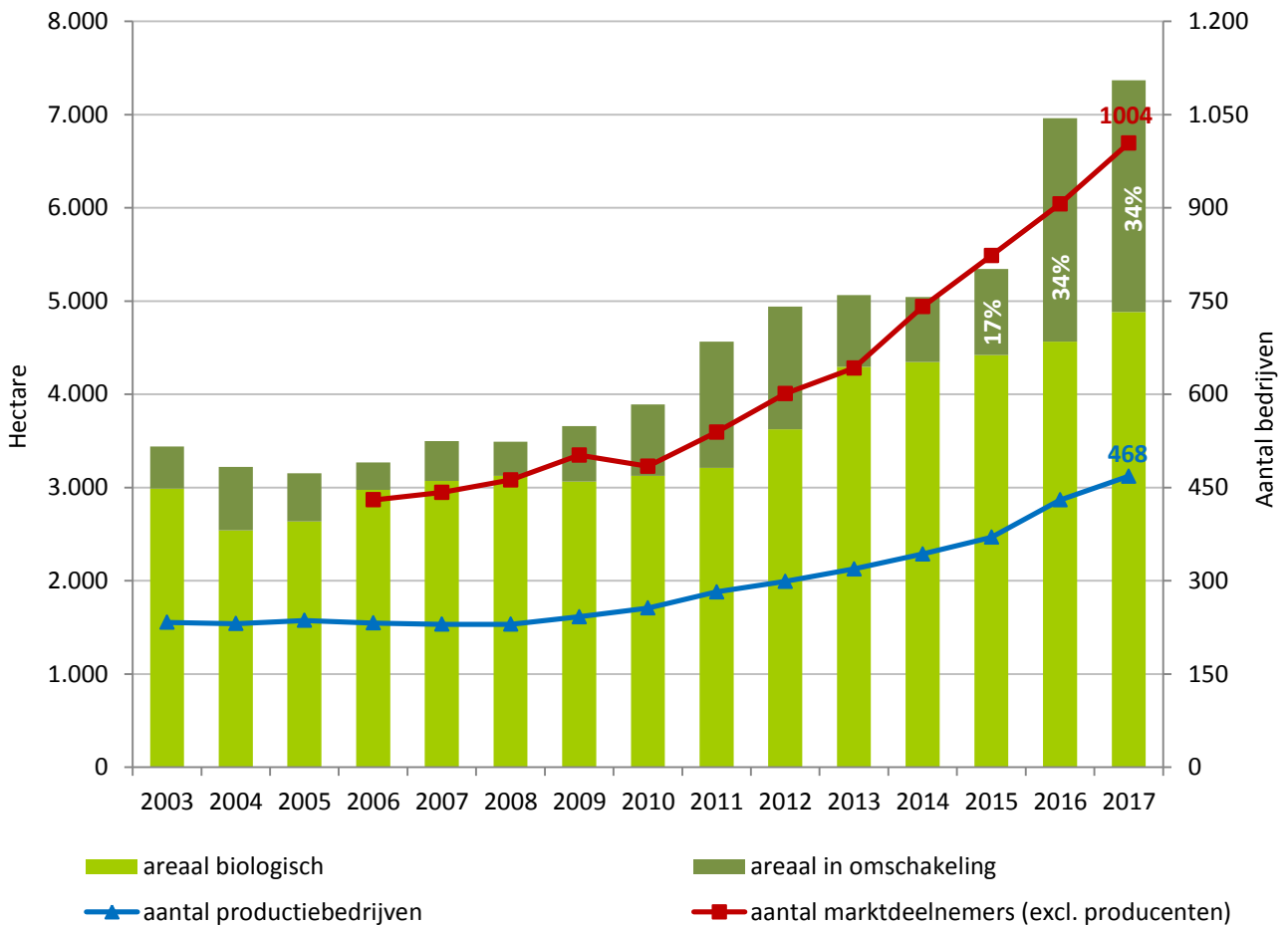
Nemen we het aandeel van bioproducten in de totale nationale retailverkoop onder de loep, dan blijkt dat Denemarken in 2016 andermaal koploper is binnen de EU-28 met een biomarktaandeel van bijna 10%. Luxemburg bezet de tweede plek met 8,6%, terwijl Zweden en Oostenrijk de derde plaats delen met elk een marktaandeel biologische producten van net geen 8%. Het biomarktaandeel in België bedroeg 3,2% van de totale retailverkoop. Denemarken vertoont bovendien de hoogste consumptie van bioproducten per hoofd van de bevolking per jaar (227 euro), gevolgd door Zweden (197 euro). In België was dit net geen 52 euro. De laagste bioconsumptiecijfers per capita vinden we in de Oost-Europese landen en in Cyprus.

2 BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

Zowel het biologisch en omschakelingsareaal, als het aantal bedrijven die onder controle staan voor de uitoefening van bioactiviteiten breidde uit in 2017, net zoals in voorgaande jaren.

Figuur 6: areaal biologisch en in omschakeling, % in omschakeling en ha (linkeras), aantal producenten en andere marktdeelnemers (rechteras), Vlaanderen, 2003-2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.1 38 extra biologische landbouwbedrijven

In 2017 nam het aantal biolandbouwbedrijven in Vlaanderen toe van 430 naar 468 bedrijven (dat is een stijging met bijna 9%). Er zijn 62 nieuwe aanmeldingen en 25 bedrijven die hun biologische productie hebben stopgezet. Eén bedrijf verplaatste zijn zetel van de Brusselse naar de Vlaamse regio. Het grootste aantal biolandbouwbedrijven vinden we in de provincie West-Vlaanderen. De nettogroei was in 2017 het hoogst in de provincie Oost-Vlaanderen.

Tabel 1: Vlaamse biologische landbouwbedrijven onder controle, stopzettingen en nieuwe aanmeldingen, per provincie, 2017

	onder controle	stopzettingen in 2017	aanmeldingen in 2017	netto-evolutie t.o.v. 2016
West-Vlaanderen	115	7	16	+9
Oost-Vlaanderen	98	3	15	+12
Limburg	63	6	7	+1
Antwerpen	99	5	13	+8
Vlaams-Brabant	93	4	11	+8
TOTAAL	468	25	62	+38

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Van de 468 producenten zijn er 55 (12%) ook als bereider gecertificeerd en 41 (9%) die ook als verkooppunt onder controle staan. Negen producenten zijn tevens gecertificeerd als verdeler, terwijl 13 landbouwbedrijven ook nog activiteiten ontplooiën als exporteur. Twee producenten zijn actief als importeur van biologische producten.

2.2 Biolandbouwbedrijven zijn gespecialiseerd

Om te bepalen of een bedrijf gespecialiseerd is, wordt de Europese typologische indeling van land- en tuinbouwbedrijven toegepast op alle biologisch gecertificeerde bedrijven van 2017. De indeling gebeurt op basis van de 'standard output'-methode (SO), waarbij men de gemiddelde prijs 'af boerderij' van een landbouwproduct in euro per hectare of per dier in aanmerking neemt. Er wordt in dit rapport geen rekening gehouden met eventuele gangbare activiteiten op de bedrijven.

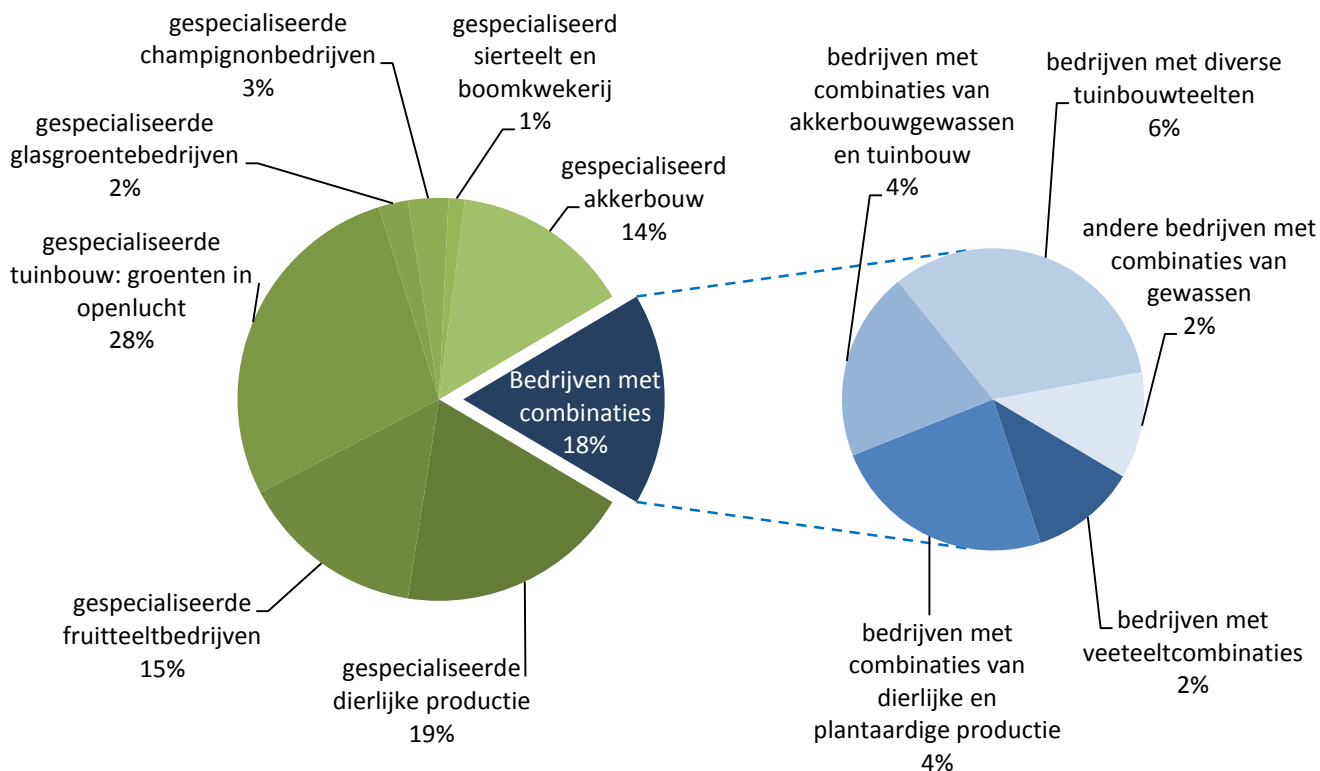
82% van de Vlaamse biologische landbouwbedrijven is gespecialiseerd. Dat betekent dat ze het gros van hun bedrijfsopbrengsten halen uit één specifieke bedrijfstak. De overige 18% beoefent een combinatie van activiteiten met diverse teelten en/of gewassen.

De belangrijkste gespecialiseerde bedrijfstakken zijn de gespecialiseerde tuinbouw met groenten in openlucht (28%), de gespecialiseerde dierlijke productie (19%), de gespecialiseerde fruitteelt (15%) en de gespecialiseerde akkerbouw (14%). In de gangbare landbouw daarentegen beoefent een kwart van de bedrijven de gespecialiseerde akkerbouw, terwijl net geen 5% actief is in de gespecialiseerde groententeelt en slechts iets meer dan 3% in de gespecialiseerde fruitteelt.

////////////////////////////////////

Bij de biobedrijven met combinaties van landbouwactiviteiten zijn de bedrijven met diverse tuinbouwteelten de belangrijkste bedrijfstak.

Figuur 7: typologische indeling van de biologische bedrijven, Vlaanderen, 2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.3 Gestage toename van het bioareaal

Eind 2017 besloeg het bioareaal (biologisch + omschakeling) in Vlaanderen 7.367 hectare (+6% ten opzichte van 2016). Hiermee maakt het bioareaal ongeveer 1,2% uit van het totale Vlaamse landbouwareaal (620.380 ha in 2016). Het omschakelingsareaal bedroeg ruim 2.483 hectare. Dat komt overeen met ongeveer een derde van het totale Vlaamse bioareaal.

Tabel 2: areaal in omschakeling en biologisch in Vlaanderen, volgens teelgroep, hectare, 2017

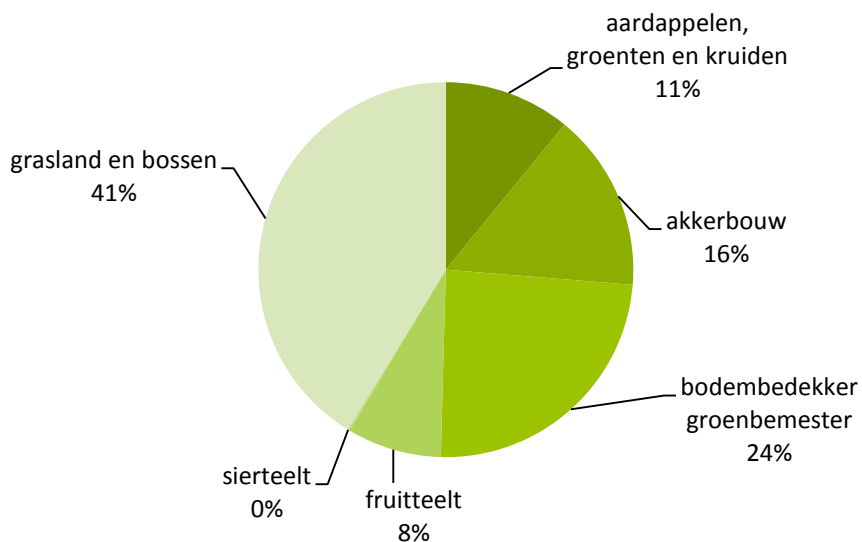
	in omschakeling	biologisch	totaal	evolucie 2016-2017
aardappelen, groenten en kruiden	110	695	804	+6%
akkerbouw (incl. granen, industriële gewassen)	501	631	1.132	+10%
bodembedekkers/groenbemesters	728	1.050	1.778	+32%
fruitteelt	177	427	603	+20%
grasland en bossen	962	2.072	3.034	-9%
sierteelt	5	9	14	+81%
TOTAAL	2.483	4.883	7.367	+6%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

Grasland en bossen nemen ongeveer 41% van het totale Vlaamse biologisch areaal (bio + omschakeling) in. De tweede vaakst voorkomende teelgroep zijn de bodembedekkers en groenbemesters met een aandeel van 24%. Het areaal bodembedekkers/groenbemesters bestaat voor meer dan 95% uit klavergewassen. Ze worden voornamelijk gebruikt om de stikstofvoorziening van de bodem te verbeteren en als eiwitrijk ruwvoeder in de veeteelt.

16% van het totale Vlaams bioareaal wordt ingenomen door akkerbouw. Meer dan 70% daarvan bestaat uit graangewassen: de belangrijkste teelten zijn mais (253 ha), tarwe (204 ha) en triticale (163 ha). Het bioareaal aan aardappelen, groenten en kruiden bestaat voor ongeveer 15% uit aardappels. Ongeveer 85% van het biologische fruitareaal is samengesteld uit diverse meerjarige fruitteelten zoals appels, peren en kersen. Verder wordt ook nog zo'n 84 hectare aangewend voor de teelt van biologisch kleinfruit (bessen, aardbeien, druiven, noten e.d.).

Figuur 8: aandeel van de arealen (bio + omschakeling) volgens teelgroep in het totale bioareaal, Vlaanderen, 2017

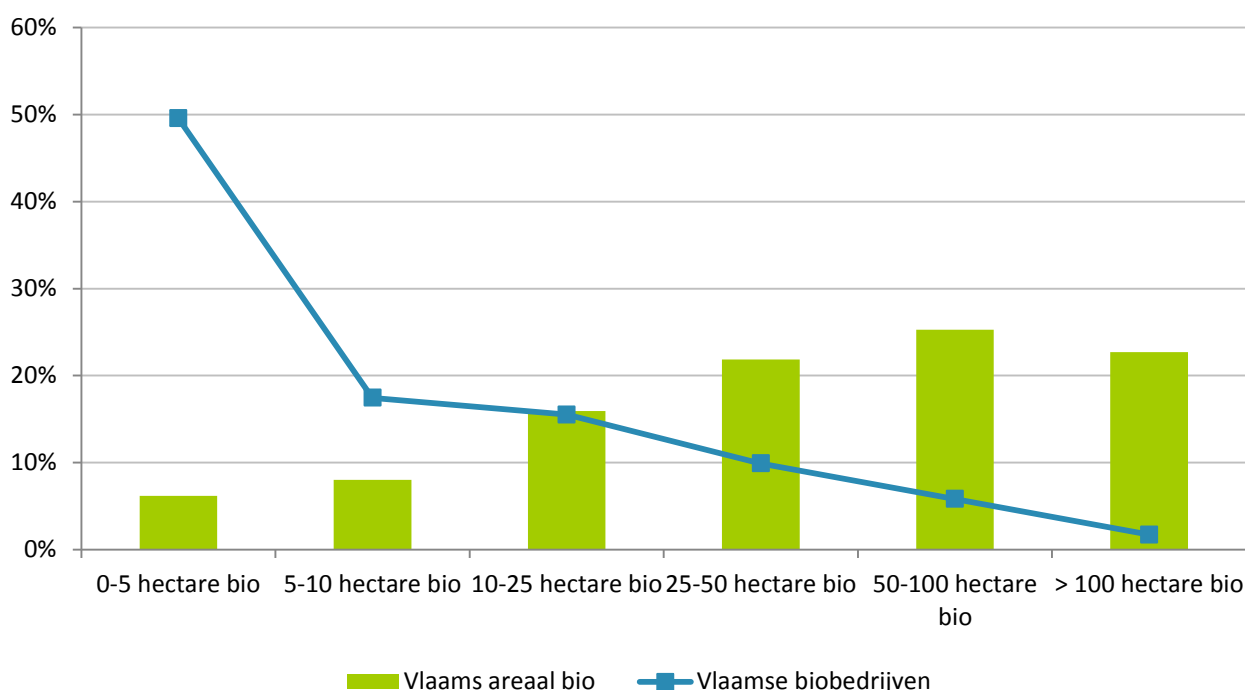
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

De samenstelling van het omschakelingsareaal bestaat voor bijna 39% uit grasland en bossen. De bodembedekkers en groenbemesters vertegenwoordigen een aandeel van 29%, akkerbouw staat ook hier op een derde plek met 20%. De groei van het omschakelingsareaal voor de teeltgroep 'aardappelen, groenten en kruiden' bleef in 2017 ietwat achter op de andere teeltgroepen.

De helft van de biologische landbouwbedrijven beschikt over slechts 6% van het Vlaamse bioareaal, terwijl de 35 grootste biobedrijven bijna de helft van het bioareaal in handen hebben. Dit illustreert dat een meerderheid van de Vlaamse biobedrijven zich richt op tuinbouwactiviteiten, welke kleinere bedrijfsarealen vereisen dan dierlijke productie.

Figuur 9: aandeel landbouwbedrijven en bioareaal, Vlaanderen, 2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij o.b.v. Certisys, TÜV Nord Integra en Quality Partner

2.4 Biologische dierlijke productie toont stevige groeicijfers

145 van de 468 Vlaamse biologische landbouwbedrijven (ongeveer 31%) houden een biologische veestapel, al dan niet gecombineerd met een vorm van plantaardige productie (dat is een toename met 12%). Net als in 2016 doet de stijging zich vooral voor in de gespecialiseerde rundveehouderij, met 13 extra bedrijven. Het aantal landbouwbedrijven die actief zijn in de biologische schapen-, geiten- en paardenhouderij vertoont een lichte daling.

3 PRIJZEN VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN

Biologisch produceren kost over het algemeen meer dan gangbare landbouwproductie. De financiële meerkosten zijn onder andere te verklaren door extra arbeidsuren, duurdere grondstoffen, meer stalruimte per dier en certificeringskosten. Ook de lagere opbrengsten en eerder beperkte schaal van de Vlaamse biologische productie spelen een rol. De hogere afzetprijzen voor biologische producten en de financiële ondersteuning door de overheid compenseren deels de hogere productiekosten.

3.1 Prijsverschil tussen gangbare en biologische melk blijft groot

De liberalisering en globalisering van de vrijhandel heeft een grote invloed gehad op de Belgische gangbare melkproductie en het prijsverloop. De prijsvolatiliteit is bijvoorbeeld sterk toegenomen.

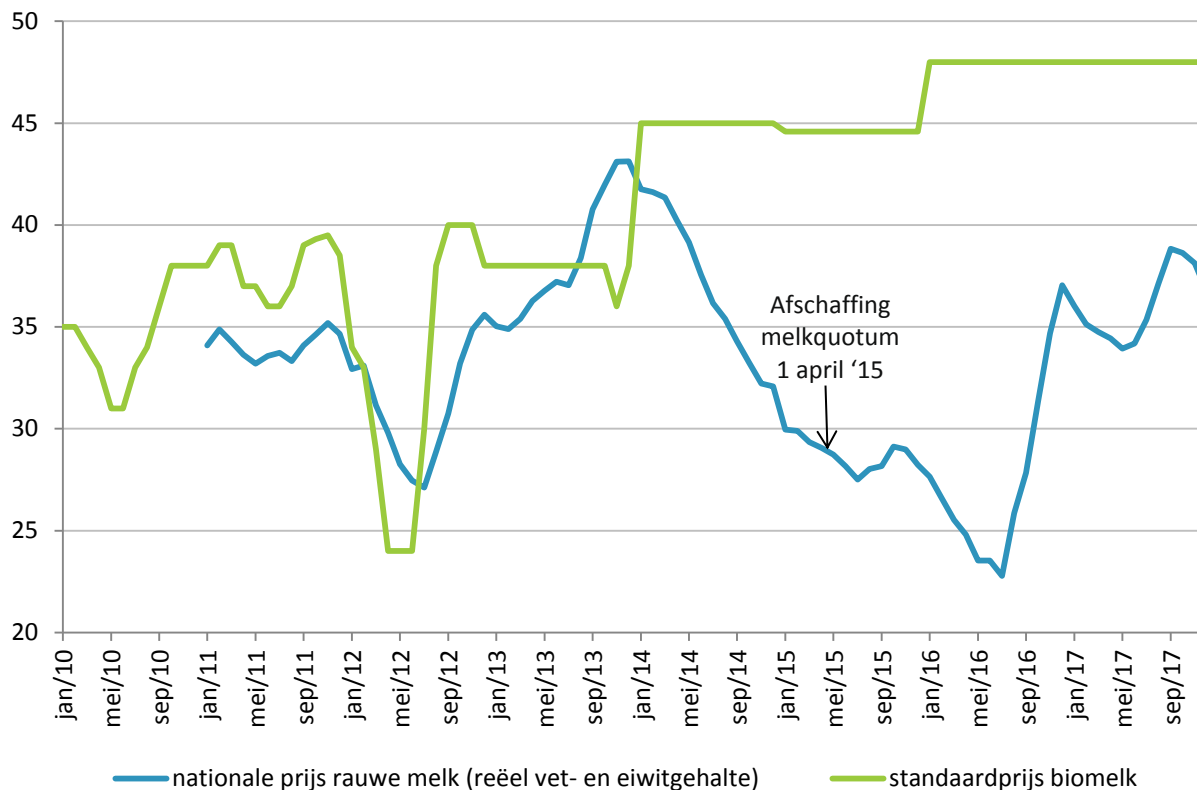
De European Milk Board liet berekenen dat de uitzonderlijk lage prijs voor gangbare melk in 2016 voor de Belgische melkveebedrijven hoegenaamd niet kostendekkend was. De gemiddelde nationale prijs van rauwe melk bedroeg 27,6 euro per 100 liter, terwijl de productiekosten (incl. arbeid) voor diezelfde hoeveelheid opliepen tot iets meer dan 41 euro. Vanaf de tweede helft van 2016 zorgde een toegenomen vraag naar zuivel op de internationale markten voor een heropleving van de melkprijs. Onder invloed van een hoge boterprijs zette een verder herstel van de gangbare melkprijs zich door in 2017: de gemiddelde nationale prijs van rauwe melk bedroeg 36,1 euro per 100 liter (een stijging met 30% ten opzichte van 2016).

Ook biologische melk kende in 2017 een aanzienlijke productiestijging: als gevolg van de gefaseerde omschakeling van twaalf Vlaamse melkveehouders naar biologische productie (percelen in 2016, dieren in 2017) steeg het aanbod biologische melk op de Vlaamse markt van 7,2 miljoen naar ongeveer 13 miljoen liter. Desondanks bleef de prijs stabiel aangezien Biomilk.be, een coöperatie van een veertigtal Belgische biologische melkveebedrijven, een melkprijs van 48 euro per 100 liter garandeerde.

De productie van biologische melk kon de melkveehouder in 2017 bruto gemiddeld een derde meer opbrengen dan eenzelfde hoeveelheid gangbare melk. Een studie van ILVO en Bioconsult (Bijttebier J., Govaerts W., 2016) raamde de productiekosten (incl. arbeid) van biologische melk voor het jaar 2014 op 49,9 euro per 100 liter. Het kostendekkend percentage van biemelk ligt dus aanzienlijk hoger dan dat van gangbare melk, wat ook het grote aandeel omschakelaars in die sector kan verklaren.

Figuur 10: evolutie van de maandelijkse Belgische melkprijs (gangbaar en bio), in euro per 100 liter, 2010-2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van BCZ en Drietand Magazine

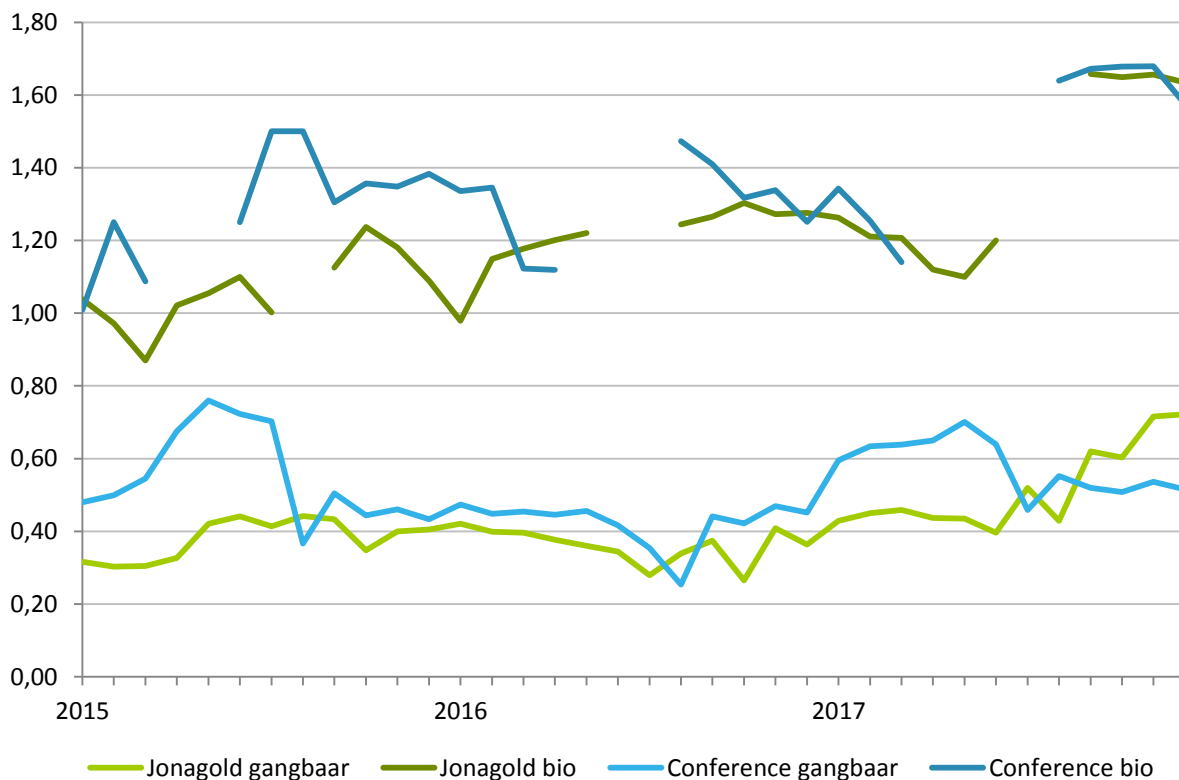
3.2 Prijzen van biologische groenten en fruit zitten in de lift

De afzet van biologische groenten en fruit verloopt voornamelijk via afzetcoöperaties zoals BelOrta en REO Veiling of via andere vermarkters zoals biogroothandel BioVibe.

In 2017 telde BelOrta 29 aangesloten actieve biologische telers. Het op de veilingen aangeboden assortiment biologische groenten en fruit kende in 2017 een lichte groei, maar bovenal een verbreding. Door recente omschakelingen is de top tien van populairste biologische groenten en fruit bij BelOrta herschikt: naast onder meer prei, Jonagold-appel en Conference-peer staan nu ook witloof, komkommer en paprika in deze lijst. Bij de REO Veiling wordt de grootste bio-omzet op productniveau gerealiseerd door champignon, prei en appel.

Figuur 11: evolutie van de maandelijkse prijs van appels en peren (gangbaar en bio), in euro per kg, 2015-2017

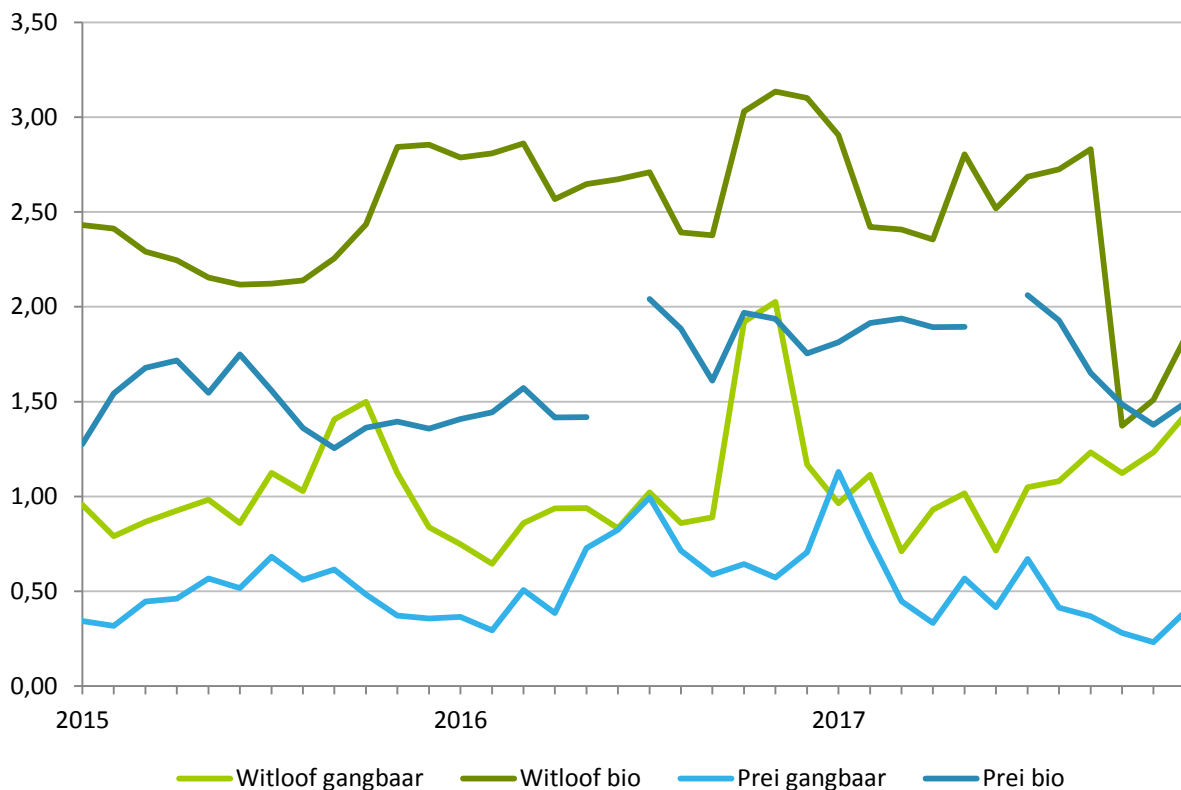
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van VBT

Extreme weersomstandigheden en de Russische boycot op Europese voedingsproducten zetten de rendabiliteit van de Vlaamse gangbare hardfruitsector al enkele jaren stevig onder druk.

Door de uitzonderlijk strenge nachtvorst in april 2017 en de aanhoudende droogte tussen april en juni verwachtten de biologische fruittelers voor appels een minderopbrengst van 74% en voor peren een verlies van gemiddeld 15% ten opzichte van de oogst van 2016. Ook op het niveau van de Europese Unie voorspelde men een aanzienlijk productieverlies. Een kleinere oogst kan echter positieve gevolgen hebben voor de prijsvorming, aangezien de productie van biologisch fruit de binnenlandse vraag niet kan volgen. Het effect hiervan zien we duidelijk tijdens de laatste maanden van 2017: biologische Jonagold-appel en Conference-peer haalden toen de hoogste prijzen van de afgelopen drie jaar.

In 2017 bedroeg het prijsverschil tussen gangbare Jonagold en biologische Jonagold gemiddeld 0,84 euro per kg, het prijsverschil tussen gangbare Conference en bio bedroeg gemiddeld 0,94 euro per kg (+7% t.o.v. 2016).

Figuur 12: evolutie van de maandelijkse prijs van witloof en prei (gangbaar en bio), in euro per kg, 2015-2017

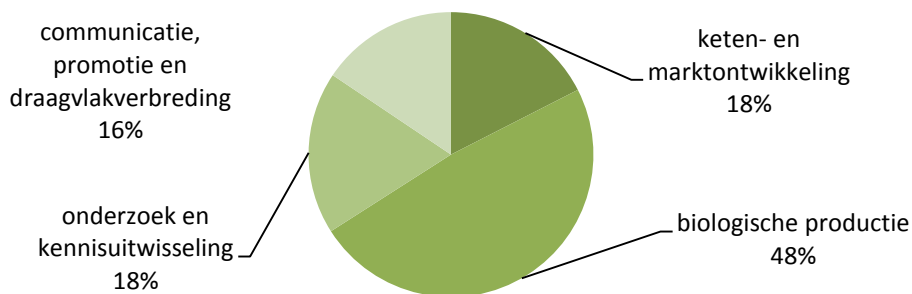
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van VBT

De gemiddelde vergoeding voor witloof ligt bij de meeste witloofproducenten al een aantal jaren onder de gemiddelde kostprijs. Omdat de teelt van biologisch witloof enkel toegelaten is in volle grond, in substraat en in zuiver water, en omdat het aanbod aan biologische witloofwortels eerder beperkt is, blijft dit vooralsnog een kleinere landbouwactiviteit.

Op jaarbasis bleef de gemiddeld prijs voor biologisch witloof de afgelopen drie jaar redelijk stabiel, met uitzondering van een prijsdip eind 2017. De gemiddelde prijs voor biologische prei steeg gestadig op jaarbasis. In 2017 kreeg de producent voor biowitloof per kilogram gemiddeld 1,32 euro meer dan voor gangbare witloof, het prijsverschil tussen gangbare prei en bioprei bedroeg gemiddeld 1,26 euro per kg (+16% t.o.v. 2016).

Figuur 13: verdeling van de overheidsuitgaven over beleidsthema's, Vlaanderen, 2017

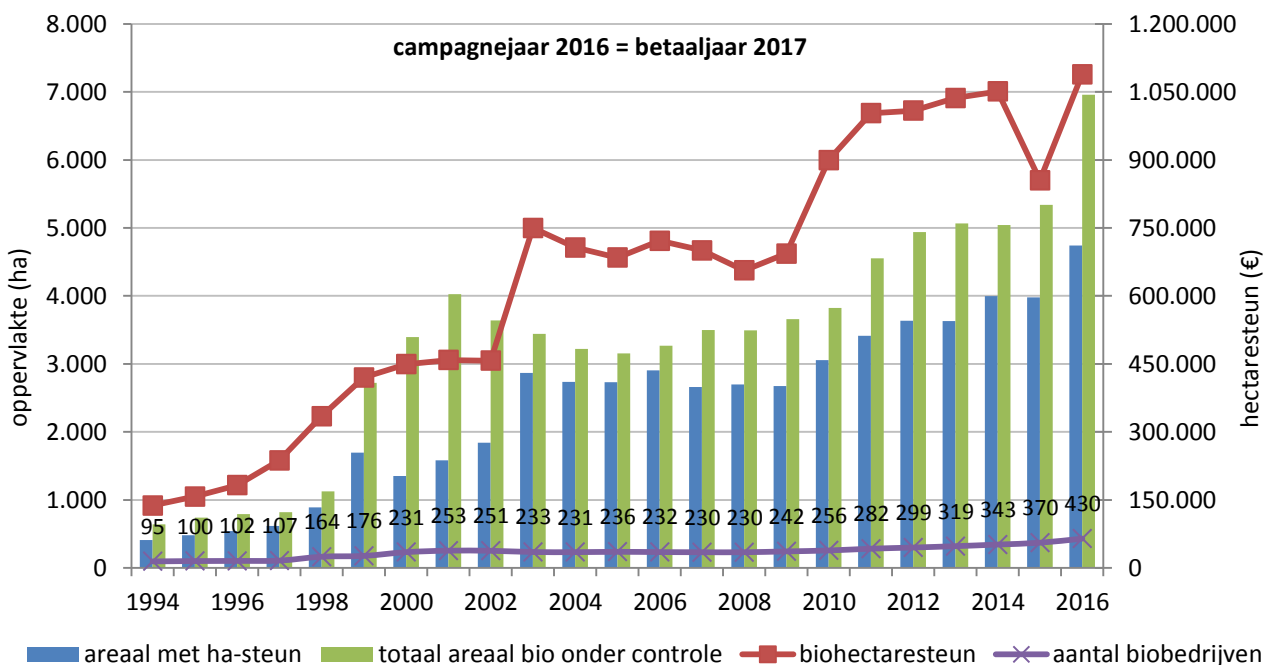
Bron: Departement Landbouw en Visserij

4.1 Overheidsuitgaven voor de biologische productie

Met een aandeel van 48% lag het zwaartepunt van de overheidsuitgaven in kalenderjaar 2017 duidelijk bij de financiële stimulering van de primaire biologische productie.

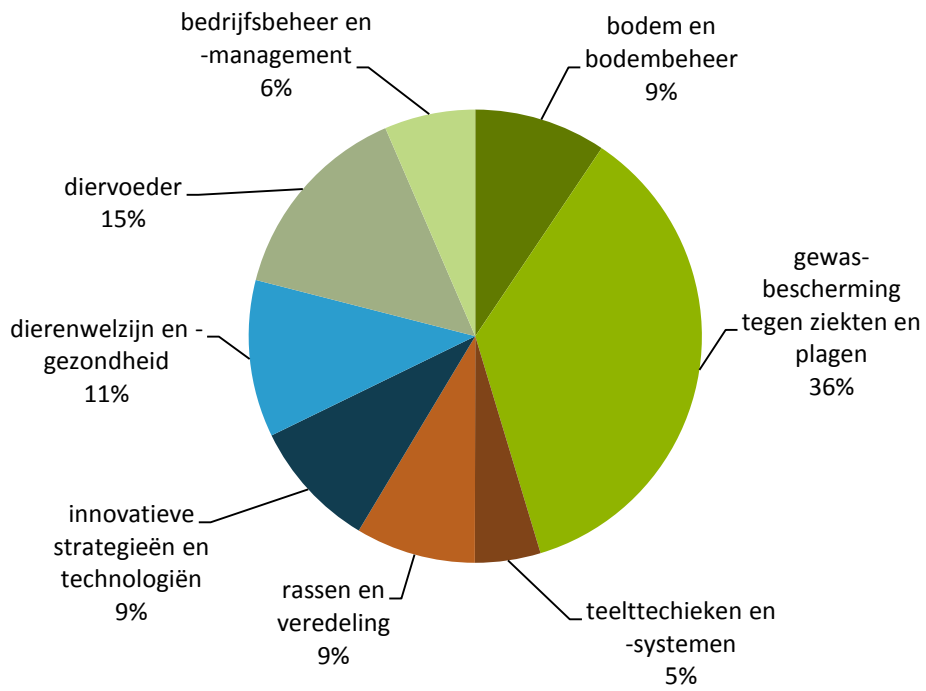
Biolandbouwers kunnen hectaresteen aanvragen voor het toepassen van de biologische productiemethode op hun percelen. Het steunbedrag is berekend op basis van de meerkost om de teelt biologisch te produceren. De uitbetalingen van biohectaresteen in kalenderjaar 2017 bedroegen meer dan een kwart van de totale geraamde overheidsuitgaven: er werd bijna 1,089 miljoen euro aan biohectaresteen uitbetaald aan 354 landbouwers voor een totaal van 4.743 subsidiabele hectare.

Figuur 14: bioareaal onder controle, areaal met hectaresteen (linkeras, in hectare), uitbetaalde hectaresteen (rechteras, in euro) en het totale aantal biologische producenten, Vlaanderen, campagnejaren 1994-2016

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Figuur 15: thematische verdeling van de middelen voor bio-relevant onderzoek, Vlaanderen, 2017

Bron: Departement Landbouw en Visserij

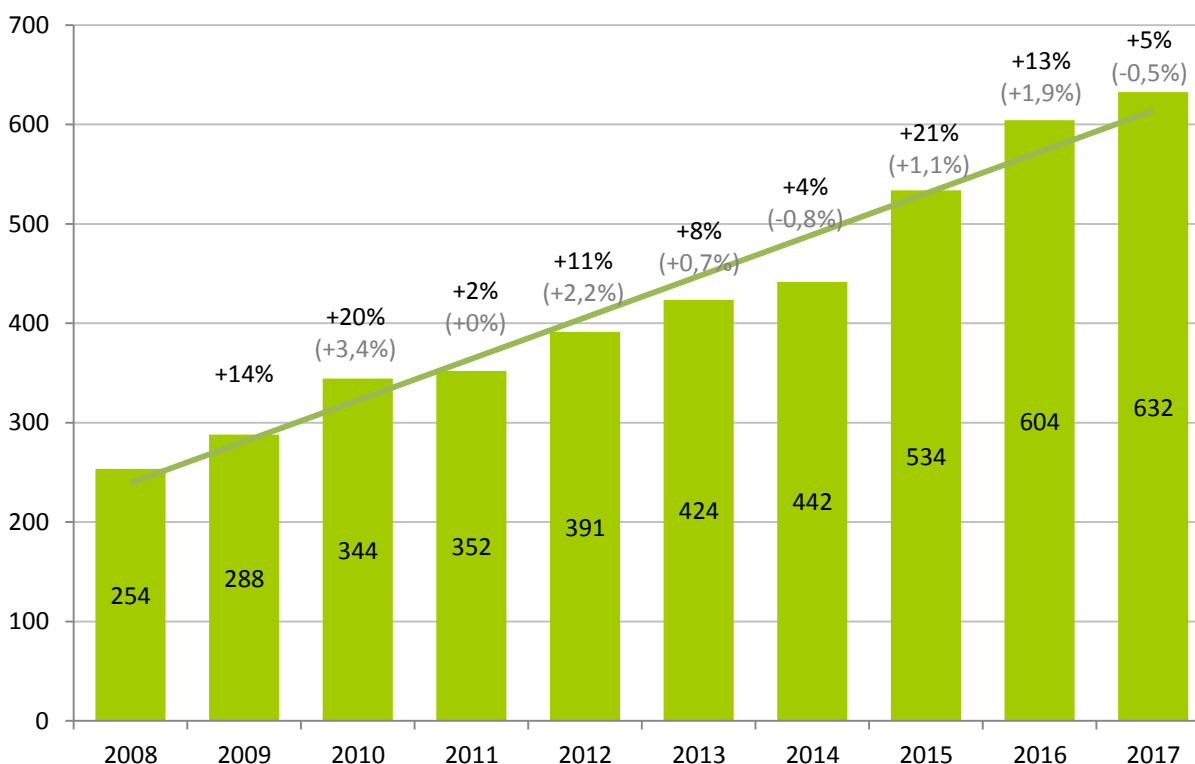
5 BIOCONSUMPTIE BLIJFT TOENEMEN

De cijfers in dit luik van het biorapport werden opgetekend door GfK Belgium in opdracht van VLAM. Hiervoor werden de aankopen voor thuisverbruik van vijfduizend Belgische gezinnen continu opgevolgd.

De Belgische gezinnen besteedden in 2017 632 miljoen euro aan biologische producten. Dat was 5% meer dan in 2016. De groei van de biobestedingen staat in scherp contrast met de daling van 0,5% van de totale bestedingen aan fast moving consumer goods (FMCG = voeding, dranken, drogmetica en non-food) en is bovendien hoger dan de voedingsinflatie van 1,2%. De Vlaamse biobestedingen zijn t.o.v. 2016 met 6% gestegen tot 284 miljoen euro. Met een aandeel van 45% in de Belgische bestedingen aan bioproducten blijft Vlaanderen echter ietwat onder de verwachtingen.

De stijging bij bio wordt vooral verklaard door een hogere gemiddelde aankoopfrequentie (+1 aankoopakte/jaar) die in contrast staat met de dalende aankoopfrequentie in het gangbare segment (-2 aankoopaktes/jaar). De penetratiegraad van bio blijft boven de 90% (het aantal consumenten die op jaarbasis al eens bioproducten kopen).

Figuur 16: totale (*) besteding aan biologische producten door Belgische gezinnen, in miljoen euro, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

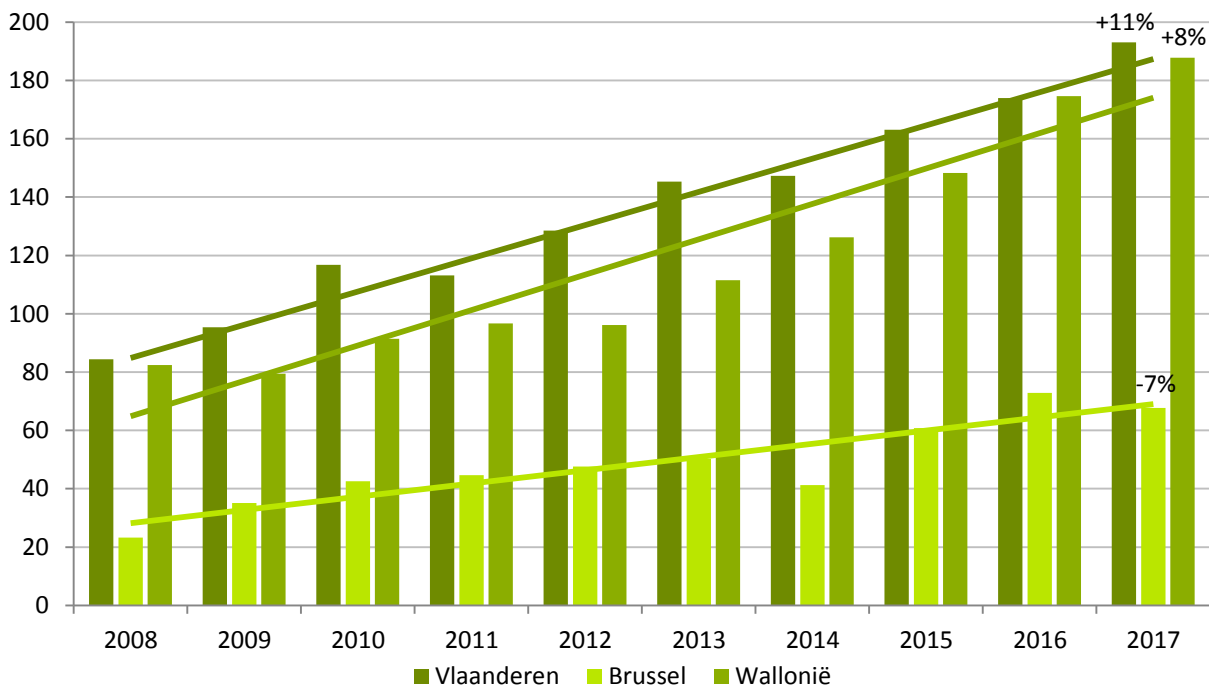
(*) totaal bio: voeding (vers, diepvries en kruidenierswaren), dranken, drogmetica en non-food
Tussen de haakjes wordt de evolutie van de totale FMCG weergegeven

5.1 Vlaamse bestedingen aan biologische versproducten groeien het snelst

VLAM volgt, binnen de overeenkomst met GfK Belgium, de verse voeding (incl. diepvries- en kruidenierswaren zoals ontbijtgranen, rijst, droge deegwaren, wijnen en bier). De cijfers verder in deze tekst hebben enkel betrekking op deze uitgebreide verscategorie (selectie VLAM).

In 2017 groeiden de Belgische bestedingen in deze bioverscategorie met 6% tot 448 miljoen euro. Vlaanderen en Wallonië deden het met een stijging van respectievelijk 11% en 8% beter dan het marktgemiddelde. In de Brusselse regio, die in 2016 een sterke groei vertoonde, vielen de bestedingen aan verse biologische voeding en dranken echter terug.

Figuur 17: bestedingen aan verse biovoeding en -dranken (selectie VLAM) per gewest, in miljoen euro, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

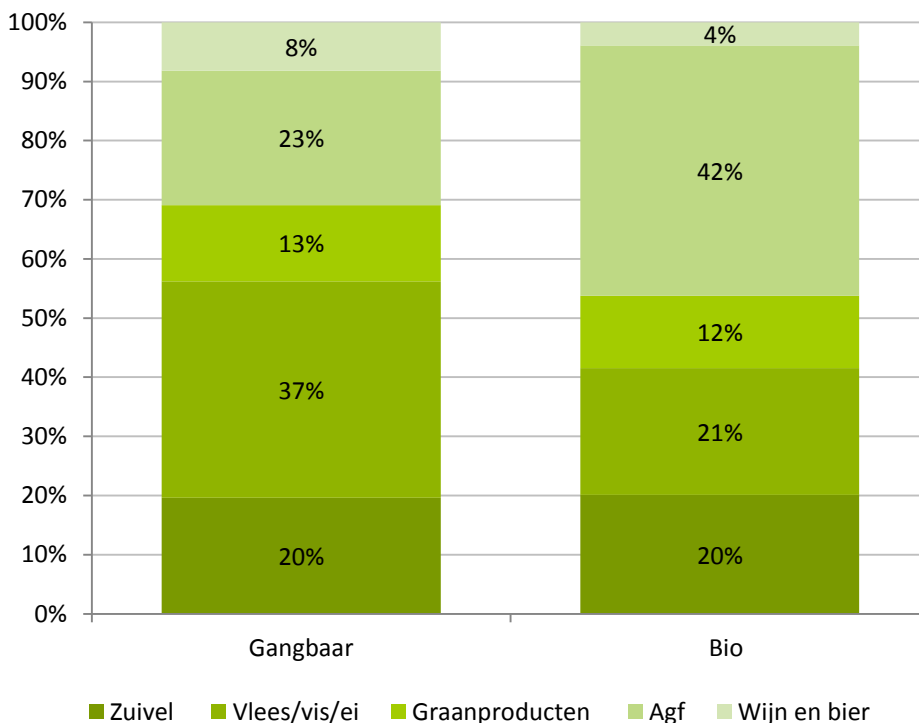
Tussen 2008 en 2017 verdubbelden de biobestedingen in deze verscategorie ruimschoots in België. Op lange termijn was de stijging het grootst in Brussel. Daar zien we een verdrievoudiging van de biobestedingen in dezelfde periode, maar in 2017 dus een daling met 7%.

In 2017 waren de belangrijke groeiers op de versmarkt: brood en banket, vleesvervangers, eieren en groenten en fruit. Bij de verwerkte biologische producten deden bier, wijn, bloem, bakmixen en diepvriesgroenten het uitstekend. Tot de grootste dalers behoorden vers gevogelte, maar ook rijst, ontbijtgranen, groenteconserven en kant-en-klaarmaaltijden. Op lange termijn is de grote winnaar de categorie 'vis, week- en schaaldieren'. Verder deden de bakmixen, wijnen, ijs en boter het veel beter dan gemiddeld. De verliezers op langere termijn zijn de groentesalades.

5.2 Aardappelen, groenten en fruit blijft belangrijkste biologische verscategorie

De biobesteding aan versproducten bestond in 2017 voor 42% uit AGF-producten. In het gangbare segment bedraagt het aandeel van aardappelen, groenten en fruit slechts 23%. De categorie ‘vlees, vis en ei’ blijft krimpen t.o.v. voorgaande jaren en neemt een vijfde van de biobestedingen voor haar rekening. Deze categorie is voor de gangbare producten echter veel aanzienlijker (37%). Het zuivelaandeel schommelt zowel bij bio als gangbaar rond de 20%. De graanproducten blijven stabiel en nemen in het bio- en gangbaar segment een gelijkaardig aandeel in: 12 à 13%. Wijn en bier tot slot zijn bij bio goed voor 4% van het assortiment tegenover 8% bij het gangbare segment.

Figuur 18: gekocht assortiment versproducten gangbaar versus bio (op basis van besteding), België, 2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

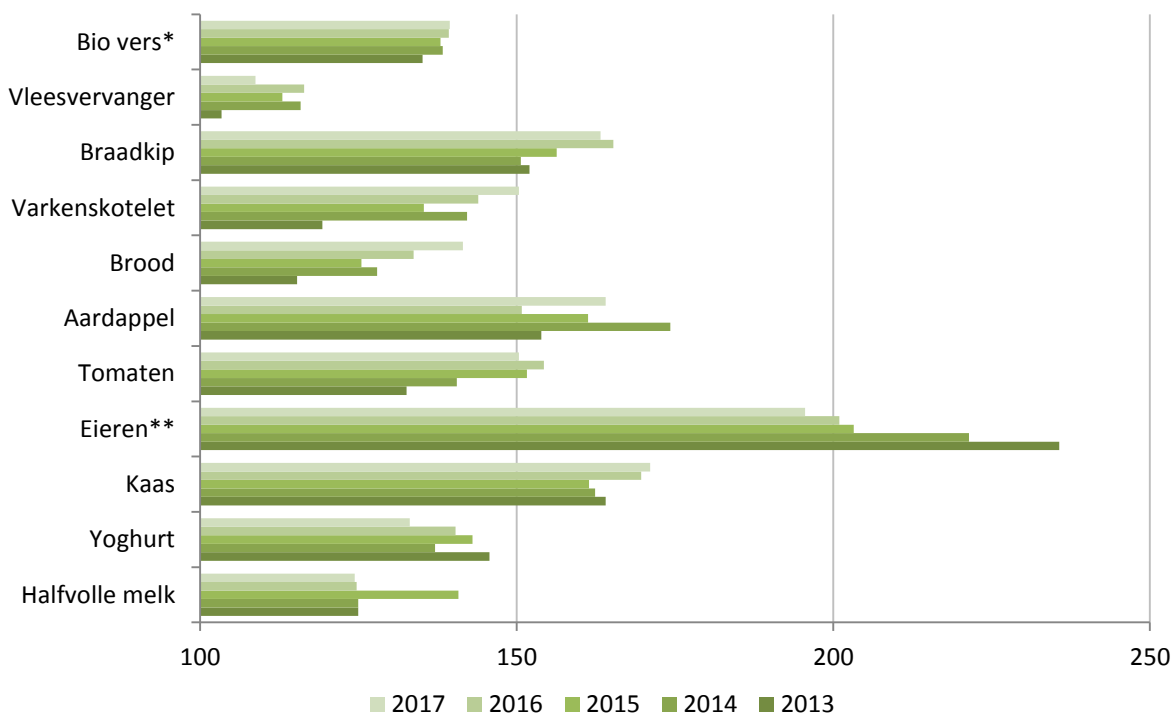
5.3 Biologische versproducten gemiddeld een derde duurder dan gangbaar

De prijs is een belangrijke rem op de aankoop van biovoeding. Biologische versproducten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten en dat prijsverschil blijft nagenoeg stabiel over de jaren heen.

Er zijn wel grote verschillen per product. Het grootste verschil is er bij eieren: een bio-eitje is dubbel zo duur als een standaard scharrelei. Toch heeft dit geen negatief effect op de verkoop, want het marktaandeel van bio-eieren werd groter. Het kleinste prijsverschil vinden we bij vleesvervangers. Hier is de biovariant slechts 9% duurder dan het gangbare product.

Ook de evolutie van het prijsverschil verschilt van product tot product. In 2017 was het prijsverschil ten opzichte van het voorgaande jaar groter voor bijvoorbeeld brood, varkenskoteletten en aardappelen. Het prijsverschil was kleiner voor eieren, vleesvervangers en yoghurt. Voor braadkip, tomaten, kaas en halfvolle melk bleef het prijsverschil ongeveer stabiel.

Figuur 19: prijsverschil biologische producten versus gangbaar in België (index: gangbaar = 100), 2013-2017

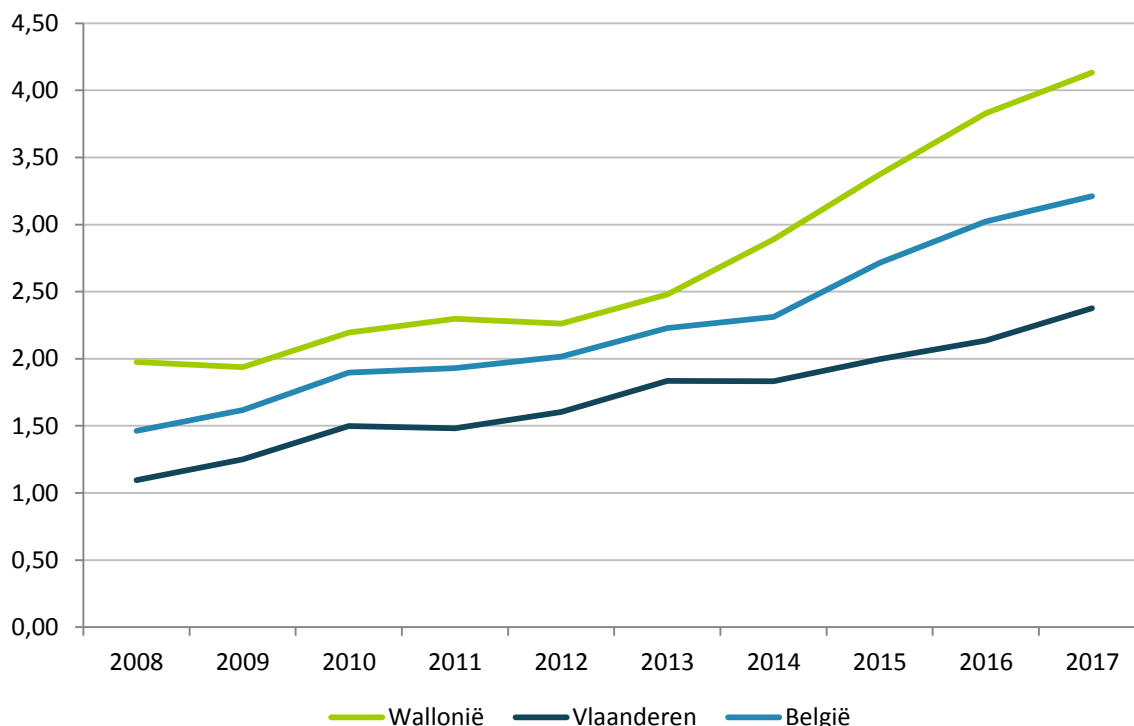
Bron: GfK Belgium voor VLAM
 (*) selectie verscategorieën VLAM
 (**) vergelijking met standaard scharrelei

5.4 Marktaandeel bio vers stijgt, maar varieert sterk van product tot product

Het marktaandeel van de biologische versproducten in België groeit gestaag, maar blijft beperkt: in 2017 had bio een aandeel van 3,2% in de totale bestedingen aan versproducten (t.o.v. 3% in 2016). Ook in Vlaanderen groeit het marktaandeel van biologische verse voeding (2,4%), maar het blijft toch wat achter in vergelijking met Wallonië (ruim 4%).

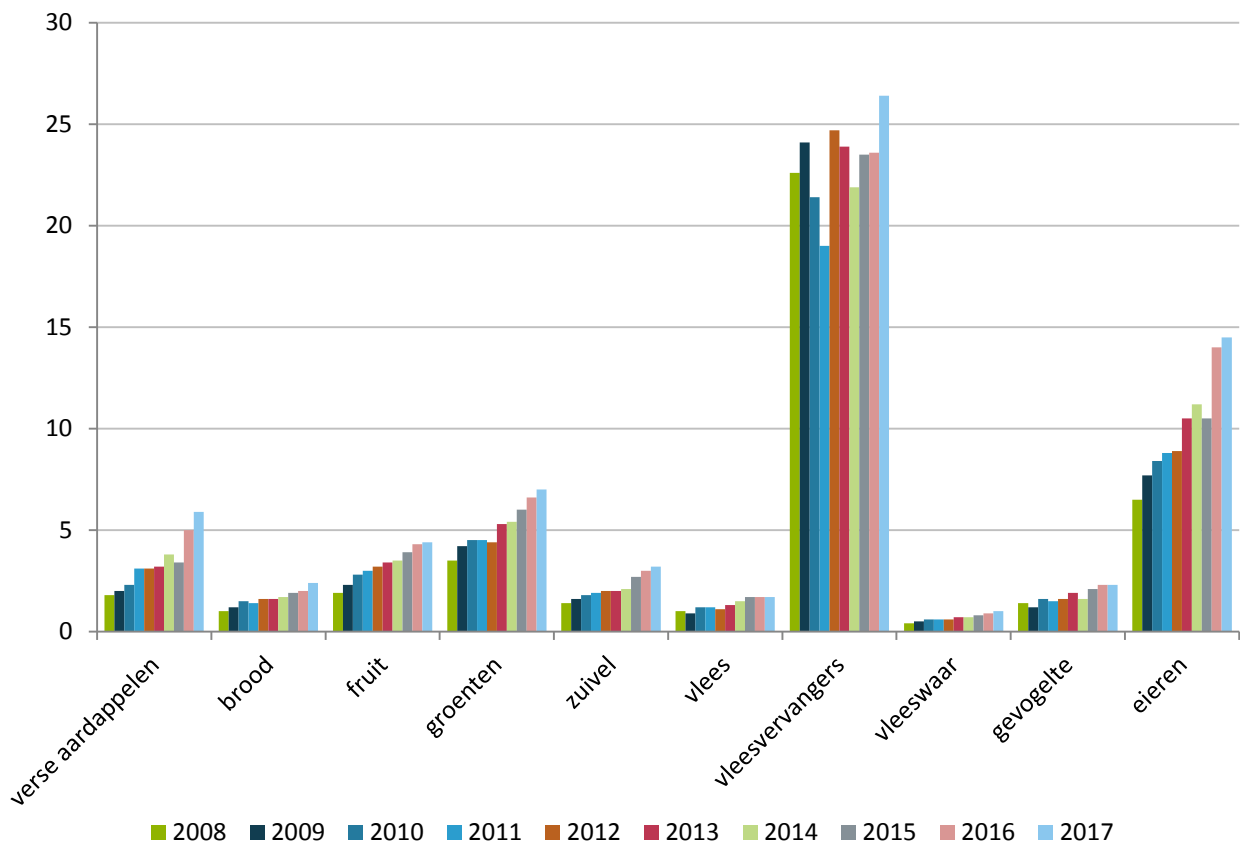
Figuur 20: marktaandeel bio verse voeding per regio, in percent van de totale besteding aan verse voeding, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

Nemen we de marktaandelen van de diverse versproducten in België apart onder de loep, dan zien we grote verschillen. De vleesvervangers hadden in 2017 met 26% het grootste marktaandeel (dit is een stijging met 2,8% ten opzichte van 2016). Een andere productcategorie met een hoog en groeiend aandeel bio zijn de eieren (14,5%). De AGF-categorie heeft een iets hoger bioaandeel dan gemiddeld: 7% voor groenten, 4,4% voor fruit en bijna 6% voor aardappelen. Hiermee zijn aardappelen, samen met eieren, de grootste stijger op lange termijn. Zuivel zit met een bioaandeel van 3,2% pal op het gemiddelde. Brood, gevogelte en vlees presteren onder het gemiddelde. Vleeswaren bengelen helemaal onderaan met een bioaandeel van slechts 1%.

Figuur 21: evolutie marktaandeel bio vers per productcategorie in % van de bestedingen, België, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

5.5 Aantal biokopers blijft op een hoog peil

Het aantal Belgische consumenten die op jaarbasis minstens eenmaal een vers bioproduct kopen, blijft met 9 op de 10 kopers op een hoog peil. De biobestedingen worden voor 60% gerealiseerd door de gezinnen die minstens wekelijks bio kopen, deze groep maakt 11% uit van de biokopers. Het aandeel van deze frequente biokopers neemt toe.

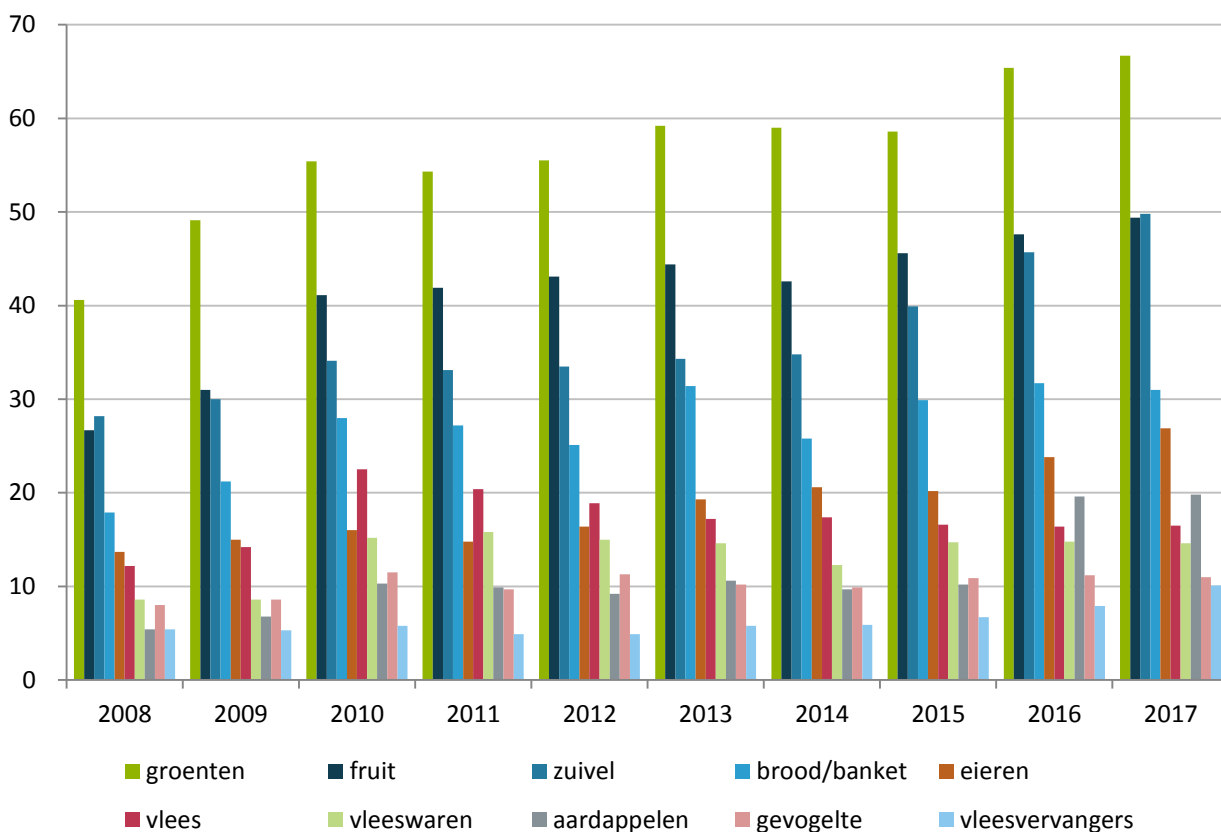
Het totale aantal biokopers was in 2017 stabiel tot licht stijgend voor alle verscategorieën. De vleescategorie, die in de periode 2005-2010 veel nieuwe biokopers wist aan te trekken, verloor daarna echter terrein.

Vergelijken we de diverse productgroepen, dan zien we grote verschillen in kopersaantallen. De kopers van biogroenten vertegenwoordigen veruit de grootste groep: twee derde van de Belgische gezinnen koopt wel eens biogroenten.

Op de tweede plaats komt zuivel met 50 kopers op honderd, op de voet gevolgd door fruit. Sinds 2008 is het kopersaantal voor fruit bijna verdubbeld. De biobroodkopers nemen de vierde stek in: een op de drie Belgische gezinnen koopt wel eens een biologisch brood. Het aantal kopers van bio-eieren staat op de vijfde plaats met 27%. De sterkste groei op langere termijn noteren we bij bio-aardappelen: het aantal kopers verviervoudigde sinds 2005 van 5 naar 20 op honderd in 2017. Het rijtje wordt afgesloten door de vleesvervangers met 10 kopers op 100.

Figuur 22: percentage kopers van een aantal biologische verscategorieën, België, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

5.6 Welgestelde gezinnen en tweeverdieners zijn groeiers op lange termijn

Wat is nu het profiel van de biokoper? De alleenstaanden, zowel ouder als jonger dan 40 jaar, hebben het hoogste bioaandeel in hun totale bestedingen aan verse voeding (ca. 4,5%). In absolute cijfers zijn de welgestelde gezinnen met kinderen en de welgestelde gepensioneerden echter de belangrijkste groep van biokopers: samen zijn zij verantwoordelijk voor de helft van de biobestedingen aan versproducten, terwijl zij slechts 39% van de bevolking uitmaken.

Gezinnen met kinderen met een beperkt inkomen hebben het laagste bioaandeel (1,4%). Deze bevolkingsgroep heeft zijn bio-aandeel wel verdrievoudigd sinds 2008. De introductie en uitbouw van heel wat biologische producten in de hard discount liggen hiervoor aan de basis. De gepensioneerden en de koppels met één kostwinner hebben een gemiddeld bioaandeel dat matig groeit.

De grootste stijging qua bioaandeel (periode 2008-2017) vinden we bij de welgestelde gezinnen met kinderen en bij de tweeverdieners zonder kinderen.

Tabel 10: marktaandeel bio vers in totale besteding verse voeding (excl. dranken), in percentage per kopersprofiel, België, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
jonge alleenstaande <40 jaar	3,0	1,7	3,9	5,6	4,3
tweeverdieners	1,7	1,8	1,9	2,6	2,7
huishoudens met kinderen, beperkt inkomen	0,8	0,9	1,0	1,0	1,4
welgestelde huishoudens met kinderen	2,4	2,6	3,4	3,5	4,0
kostwinner (2 personen)	1,8	2,4	2,6	3,3	2,9
alleenstaande >40 jaar	3,9	4,1	4,1	4,3	4,4
gepensioneerden met beperkt inkomen	2,5	2,4	2,8	2,9	2,6
welgestelde gepensioneerden	2,6	2,5	2,4	2,9	3,3

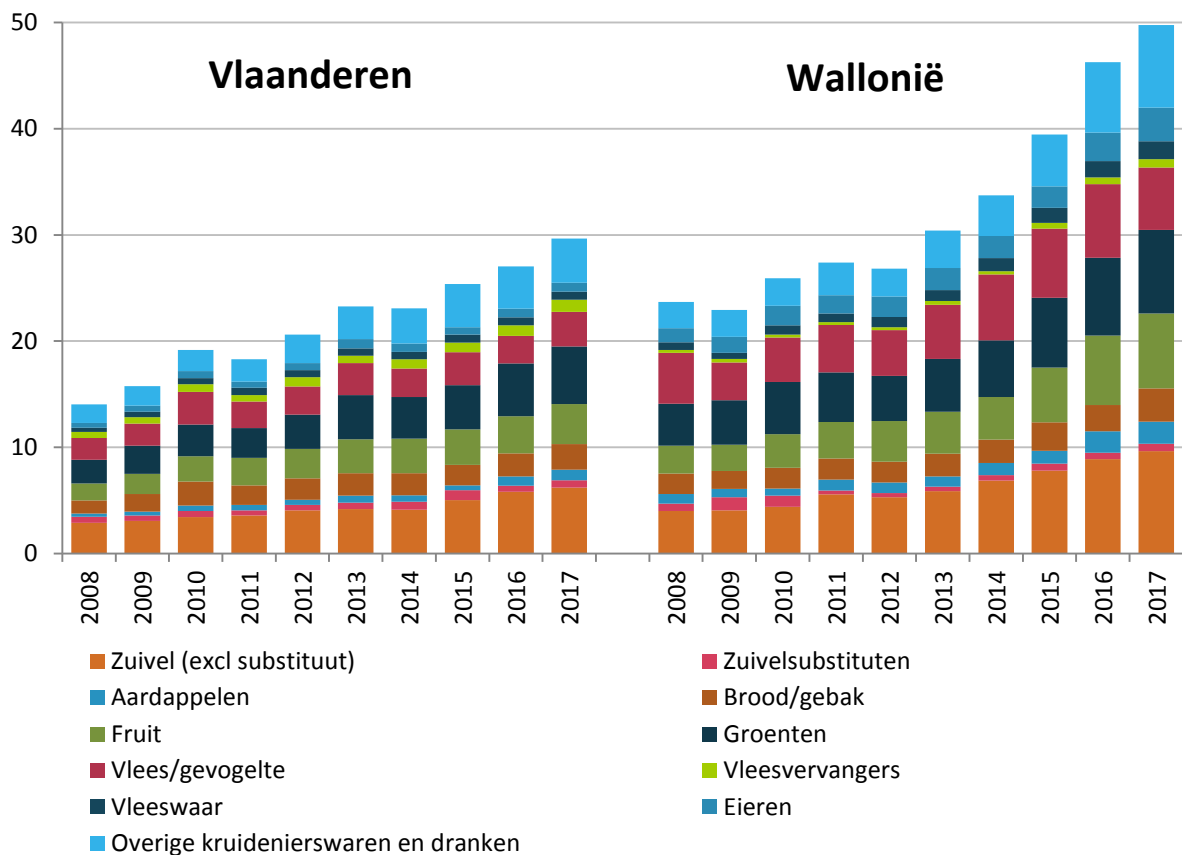
Bron: GfK Belgium voor VLAM

5.7 Biobestedingen per capita zitten in de lift

Qua besteding per hoofd van de bevolking per jaar staan biozuivel en biogroenten op één en twee. De koploper is biozuivel met gemiddeld 7,88 euro per Belg, gevolgd door de biogroenten met 6,69 euro. Verder volgen fruit (5,41 euro) en vlees/gevogelte (4,54 euro). Aan biobrood en -banket wordt 2,84 euro per Belg besteed. Bio-eieren volgen met 1,89 euro, bioaardappelen met 1,46 euro en biovleeswaren met 1,21 euro. De biovleesvervangers (1,05 euro) en biozuivelsubstituten (0,73 euro) sluiten de rij.

De Vlaamse per capita bestedingen verlopen volgens een gelijkaardige trend, maar op een lager niveau.

Figuur 23: besteding biologische voeding en dranken per categorie en per regio, in euro per capita, 2008-2017

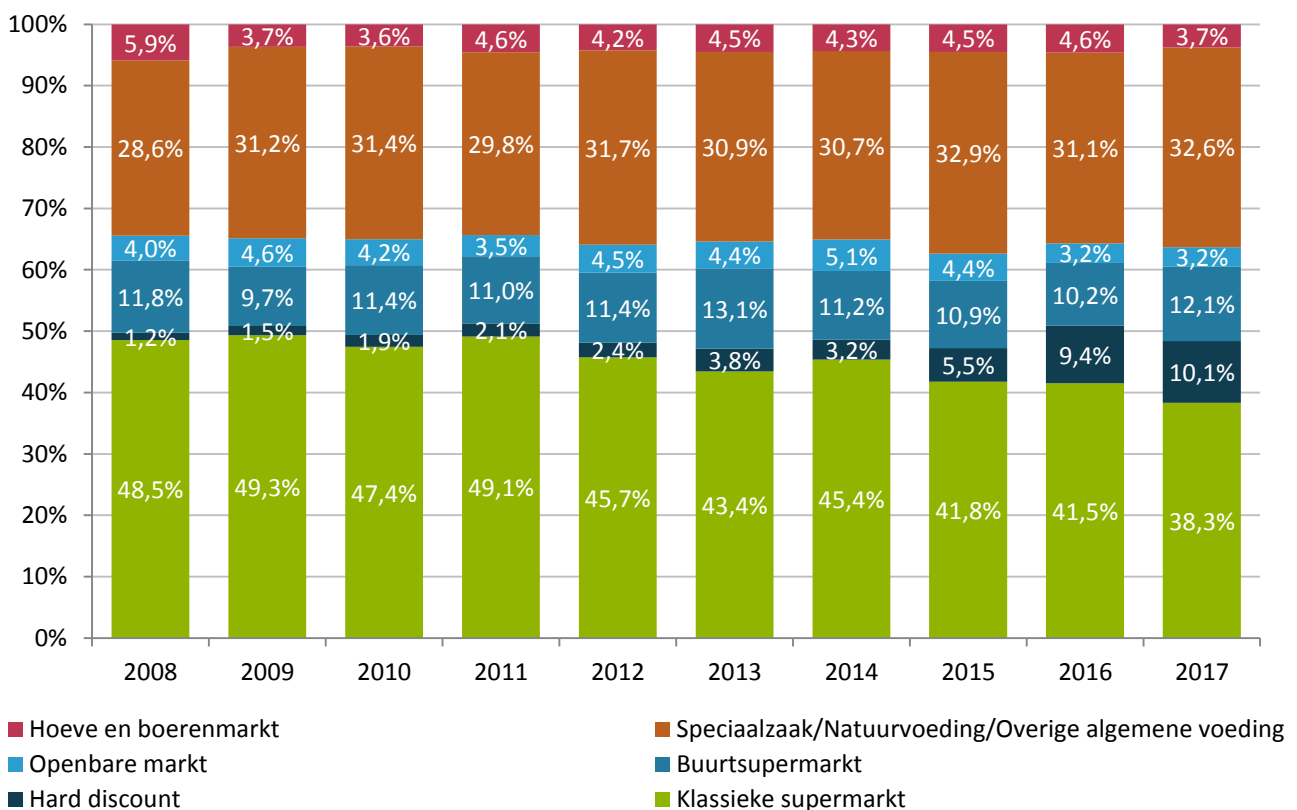
Bron: GfK Belgium voor VLAM

5.8 Klassieke supermarkt is belangrijkste biokanaal, maar hard discount is grootste groeier

De klassieke supermarkt (AH, Alma, Carrefour Planet/GB/Market, Champion Mestdagh, Colruyt, Cora, Delhaize De Leeuw, Makro, Match, Metro en Red Market) verloor behoorlijk wat terrein sinds 2008, maar blijft in 2017 het grootste biokanaal in België met een marktaandeel van 38 procent.

Op de tweede plaats volgt het gespecialiseerde kanaal (speciaalzaak/natuurvoeding/superettes waaronder ook bv. Bioplanet) met een aandeel van ca. 33%. De buurtsupermarkt (Carrefour Express, Okay, Spar, Delhaize Proxy enz.) is het derde belangrijkste kanaal voor biologische voeding met een marktaandeel van 12%, maar de hard discount (Aldi, Lidl) zit de buurtsupermarkt op de hielen. Met een marktaandeel van 10% blijft hard discount een kleinere speler op de biomarkt, maar het is wel het sterkst groeiende biokanaal. De rechtstreekse verkoop (via hoeve en boerenmarkt) en de openbare markt schommelen rond de 3 à 4% marktaandeel.

Figuur 24: distributiekanaal biologische voeding en dranken in België, aandelen op basis van besteding, 2008-2017

Bron: GfK Belgium voor VLAM

De hoevewinkel en de boerenmarkt zijn kanalen met een hoger percentage aan biologische producten in het assortiment dan gemiddeld. Een product op vijf in deze kanalen is biologisch. In het assortiment van de hard discount vinden we relatief gezien het minste biologische producten terug (1,4%).

Figuur 23: besteding biologische voeding en dranken per categorie en per regio, in euro per capita, 2008-2017 38

Figuur 24: distributiekanaalen biologische voeding en dranken in België, aandelen op basis van besteding, 2008-2017 39

BIJLAGE 1: OPPERVLAKTEN PER TEELT

2017 TEELTEN	Aantal hectare		
	IN OMSCHAKELING	BIOLOGISCH	TOTAAL
Aardappelen, groenten en kruiden	109,79	694,55	804,34
aardappelen	10,69	114,45	125,14
ajunen	2,23	6,36	8,59
andere groenten	70,78	227,88	298,66
andere kolen	0,00	14,19	14,19
andijvie	0,00	0,24	0,24
asperge	0,06	6,40	6,46
aubergine	0,00	0,68	0,68
bleekselder	0,00	0,11	0,11
bloemkool	0,10	19,29	19,39
boerenkool	0,00	1,16	1,16
broccoli	0,00	7,37	7,37
champignons	0,00	1,51	1,51
chinese kool	0,00	3,18	3,18
courgette	0,46	13,46	13,92
glasgroenten	0,13	2,34	2,47
groene selder	0,00	5,00	5,00
knolselder	0,00	9,07	9,07
knolvenkel	0,00	2,58	2,58
komkommer	0,00	1,34	1,34
koolrabi	0,47	1,23	1,70
kruiden (basilicum, bieslook, peterselie e.a.), geneeskrachtige kruiden	10,19	24,18	34,37
paprika	0,00	2,05	2,05
pastinaak	0,00	6,12	6,12
peulvruchten (erwten, tuin- en veldbonen e.a.)	3,32	25,50	28,82
pompoen	2,67	66,34	69,01
prei	0,25	38,79	39,04
raap	0,00	3,40	3,40
rabarber	0,00	2,67	2,67
radijs	0,00	0,35	0,35
rode biet	0,00	5,70	5,70
rode kool	0,00	7,07	7,07
savooikool	0,00	7,51	7,51
schorseneer	0,00	0,01	0,01
sjalot	0,00	3,13	3,13
slasoorten	0,85	8,48	9,33
spinazie	0,00	5,36	5,36
spruitkool	6,00	7,02	13,02
tomaat	0,00	3,85	3,85
witloof (incl. witloofwortel)	0,00	18,72	18,72
witte kool	0,00	5,40	5,40
wortel	1,59	15,06	16,65
Akkerbouw (excl. aardappels)	501,04	631,44	1132,48
andere eiwithoudende gewassen	6,67	0,00	6,67
andere granen (bv. mengkoren)	3,33	62,23	65,56

////////////////////////////////////

andere oliehoudende zaden	0,00	1,22	1,22
andere voedergewassen	0,98	1,84	2,82
boekweit	0,22	8,49	8,71
brouwergerst	0,00	4,09	4,09
cichorei	0,00	9,77	9,77
erwten (droog geoogst)	13,26	9,82	23,08
gerst (winter, zomer)	70,03	76,34	146,37
gierst	0,00	0,78	0,78
graskruiden	0,00	2,48	2,48
haver (winter, zomer)	22,28	23,45	45,73
hop	0,00	12,44	12,44
koolzaad	0,00	2,56	2,56
luzerne (eenjarig, meerjarig)	12,09	42,01	54,10
mais (korrel, silo)	149,33	103,24	252,57
miscanthus	0,00	7,43	7,43
plantgoed van niet-vlinderbloemige groenten	0,01	0,11	0,12
quinoa	1,86	6,49	8,35
rogge	3,45	13,94	17,39
sojabonen	0,25	0,24	0,49
spelt	12,82	30,69	43,51
suikerbiet	0,44	0,00	0,44
tarwe (winter, zomer)	75,47	42,80	118,27
triticale	51,50	111,57	163,07
tuin- en veldbonen (droog geoogst)	50,63	34,66	85,29
vermeerdering van zaaigoed	0,00	0,10	0,10
vezelhennep	7,43	0,00	7,43
voederbiet	18,99	17,06	36,05
zonnebloempitten	0,00	5,59	5,59
Bodembedekker/groenbemester	728,24	1049,95	1778,19
andere bedekking (faunamengsel, bloemenmengsel, snijrogge e.a.)	10,11	13,93	24,04
braakliggend land, spontane bedekking e.a.	7,86	8,77	16,63
klaver (eenjarig, meerjarig, grasklaver, rode klaver)	690,14	1004,41	1694,55
(mengsel van) niet-vlinderbloemige groenbemester (phacelia, tagetes e.a.)	4,95	8,08	13,03
(mengsel van) vlinderbloemige groenbemester (lupinen, grasluzerne e.a.)	15,18	14,75	29,93
Fruitteelt	176,64	426,59	603,23
aardbei	0,89	6,33	7,22
appel	59,03	156,85	215,88
andere eenjarige fruitteelten	2,33	4,49	6,82
andere meerjarige fruitteelten	56,64	88,17	144,81
druiven	0,32	0,50	0,82
kers (zuur, zoet)	1,97	10,86	12,83
kleinfruit (frambozen, rode bessen, stekelbessen, braambessen e.a.)	2,24	61,85	64,09
noten	5,87	6,00	11,87
peer	39,17	49,69	88,86
perzik	0,14	0,06	0,20
pruim	1,06	2,47	3,53
weiland/tuin met oogstbare hoogstam bomen	6,62	38,62	45,24
wijnstokken	0,36	0,71	1,07
Sierteelt	5,42	9,05	14,47
niet-eetbare tuinbouwgewassen	0,32	6,62	6,94

////////////////////////////////////

